

SUOMEN KIELEN OPETTELUN TUKEMINEN

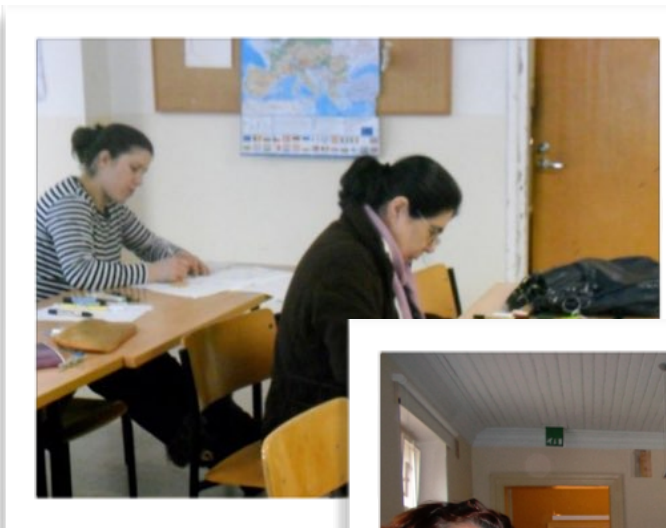
TURUN KAUPUNGINKIRJASTOSSA/
TOTEUTTAJANA TURUN NAISKESKUS

Turun Naiskeskus on järjestänyt Suomeen muuttaneille naisille kielen oppimista tukevaa toimintaa vuodesta 2009. Ryhmien toiminta lähti liikkeelle Turun Naiskeskuksen toiminnassa toiminnassa mukana olevien naisten toivomuksesta. Aluksi ryhmien tarkoituksena oli "virkistää" piilossa olevaa suomen kieltä. Samalla opeteltiin suomalaista yhteiskuntatietoa ja arkielämää. Hankkeessa luotiin myös yhteyksiä kantasuomalaisiin ryhmiin ja yhdistyksiin, jotta maahanmuuttajanaiset löytäisivät oman mieltymyksensä mukaisen aktiviteettipaikan "kantasuomalaisten" toiminnassa. Aihealueina keskusteluissa käsiteltiin demokratiaa, suomalaista yhteiskuntaa, kaksi- ja monikulttuurisuutta sekä ihmisoikeuksia kaikille ihmisille kuuluvina.

Voimaantuminen oli ja on tärkeä tavoite ryhmissä. Maasta ja kulttuurista toiseen muuttaminen on aina itsetuntoa koetteleva ja murentava kokemus. Oman kielen menettämisen lisäksi taakse on jäänyt tuttu elämäntapa ja elämän hallinnan tunne. Itsetunnon palautuessa luottamus omiin kykyihin kasvaa. Vahvalla itsetunnolla voi myös kestää elämään sisältyvän epävarmuuden ja pettymykset. Itsetunto lisää myös, usein kadoksissa olevaa, tulevaisuuden uskoa.

Suomen kielen ja yhteiskuntatiedon parantamiseen ryhmissä käytettiin osallistavia toiminnallisia menetelmiä ja mielikuvaharjoituksia. Menetelmistä eniten viehätti kuvien piirtäminen. Kuvilla mahdollistettiin asioiden kertominen ilman sanoja. Kuvien piirtäminen myös tuotti mielihyvää onnistumistunteen kautta.

Vähitellen luovia, osallistavia menetelmiä on kehitetty niin, että niiden käyttö on nykyään pohjana koko toiminnalle. Tässä esityksessä kerrotaan lukemista tukevasta toiminnasta ja annetaan esimerkkejä menetelmistä, jolla suomen kielen oppimista tuetaan. Toimintaa ja uusia menetelmiä kehitetään jatkuvasti oppijoiden toiveiden ja tarpeiden pohjalta.

HUOMIOITA MONIKULTTUURISESTA RYHMÄTOIMINNASTA

Ryhmiin jäsenet ovat olleet monessa suhteessa hyvin erilaisissa elämänvaiheissa ja on monta muuttujaa, jotka vaihtelivat:

1. Eri-ikäiset osallistujat

Toimintaan on osallistunut monen ikäisiä naisia, alle kaksikymmenvuotiaista monen lapsen äideistä isoäiti-ikäisiin rouviin. On siis otettava huomioon, että esimerkiksi kiinnostuksen kohteet vaihtelevat riippuen osallistujien iästä. Mitä muuta? Ikään liittyy myös useasti se, kuinka tietoinen on suomalaisesta arjen elämästä ja kuinka liittynyt itse on suomalaiseen kulttuuriin.

2. Vaihtelevat valmiudet oppimiseen

Jotkut osallistujista eivät koskaan ole käyneet koulua. Joillakin taas oli Suomessa suoritettu tutkinto ja tutkinnosta huolimatta kaunokirjallisuus ei aina avaudu toivotulla tavalla. Joukossa on myös sellaisia naisia, jotka eivät osaa lukea tai kirjoittaa edes omaa äidinkieltään.

Toiminta on suunniteltava joustavaksi, jotta kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ja oppia. Luovien menetelmien käyttö edistää tätä tavoitetta ja niiden käyttö tuottaa yleensä kaikille oppijoille lisää osaamista suomen kielen suhteen. Lisäksi osallistujat saavat toiminnan myötä lisää rohkeutta heittäytyä uuden oppimiseen, onnistumisen kokemuksia, iloa ja voimia arjen vastusten kohtaamiseen.

3. Kulttuuri- ja uskontaustan merkitys

Kulttuuriset ja uskonnolliset erot, joiden kenties voisi luulla aiheuttavan haasteita, eivät itse asiassa ole kokemuksemme mukaan vaikeuttaneet työskentelyä ryhmissä. Sen sijaan esimerkiksi kansallisuuksien sisäiset ristiriidat ovat joskus aiheuttaneet sen, etteivät eri tavoin "länsimaisuuteen" suhtautuneet halunneet olla toistensa kanssa samassa ryhmässä. Asiaa ei ole tuotu suoraan julki, mutta se on paljastunut usein muussa yhteydessä keskusteltaessa.

Mahdollisia ristiriitatilanteita on pyritty hälventämään muun muassa kehittämällä kulttuurista lukutaitoa, toisen asemaan asettumista, luovan lukemisen keinoin. Luova lukeminen kasvattaa tekstin pintatason lisäksi ymmärtämään teksteissä piileviä merkkejä, kielikuvia, kielen nyanseja ja viittauksia. Kulttuurisen lukutaidon avulla on mahdollista ymmärtää toisen kulttuurin hiljaista tietoa.

4. Oppimisen esteet

Toiminnassa on huomattu, että erilaiset, oppimista vaikeuttavat ongelmat jäävät helposti kielen puutteen taakse piiloon. Esimerkiksi näkökykyyn liittyvät vaikeudet jäivät aluksi huomaamatta, oppimishäiriöistä puhumattakaan.

5. Erilainen oppijuus

Ihmisten erilaisiin oppimisvalmiuksiin ja -tapoihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Vähitellen on opittu käyttämään eri aisteihin vaikuttavia menetelmiä, jotta erilaiset oppimistyylit tai -tutumukset tulisi huomioida.

Monikulttuurisissa ryhmissä toimimiseen liittyy monenlaisia haasteita, mutta Sujuvan lukemisen lukupiirien osalta todettiin, että siitä huolimatta ryhmät voivat toimia yhteistoiminnallisesti. Yhteinen päämäärä ja yhdessä toimiminen vähentää "erilaisuuden" -tunteita ja voimaakkaksi tulee tunne "meistä" ryhmänä.

LUOVAT MENETELMÄT TOIMINNAN KESKIÖSSÄ

Turun Naiskeskuksen suomen kielen oppimista tukevaan toimintaan on valittu luovien menetelmien laaja-alainen ja monipuolinen käyttö mekaanisen lukutaidonopettamisen sijaan.

Omalla äidinkielellä ja oman kulttuuritaustan tuntien on helppo ymmärtää sanojen ja lauseiden merkitys kirjoittajan tarkoittamalla tavalla. Luovan lukeminen kehittää kulttuurisen lukutaidon ohella myös sosiaalista lukutaitoa, jonka avulla oppii asettumaan toisesta kulttuuripiiristä olevan ihmisen asemaan. Näin kielen oppiminen on aina myös kulttuurin oppimista.

Suomeen toisista kulttuureista muuttaneille on tärkeää oppia tekstien piiloviestejä. On myös osattava lukea ruumiinkieltä, opittava vitsin ja ironian kieli, samoin suru ja ahdistus. Muuten tapahtuu suuriakin väärinymmärryksiä.

Sujuva ja syvälinen lukutaito sisältää monenlaista osaamista. Sitä voi harjoitella lukemalla monipuolisesti ja monin eri tavoin erilaisia tekstejä. Lukutaitoa voi kehittää myös kirjoittamalla ja tuottamalla tekstiä itse.

On myös opittava ymmärtämään, että tekstejä on erilaisia. On tietokirjallisuutta, kaunokirjallisuutta, laulujen sanoja, loruja, runoja. Kaikilla teksteillä on oma tarkoituksensa ja myös oma kielensä.

KÄYTETYT TOIMINTATAVAT

Yhteistoiminnallisuus

Yhteistoiminnallisessa työskentelyssä toimintaan osallistuvia pyritään ohjaamaan niin, että jokainen työskentelee sekä itsensä että ryhmänsä hyväksi. Luovien menetelmien avulla yritetään saada osallistujat omaksumaankaksi periaatetta: toisten auttaminen niin oppimissa kuin työskentelyssäkin sekä jokaisen aktiivinen osallistuminen.

Toiminnassa kannustetaan osallistujia yhdessä oppimiseen ja tiedon jakamiseen yksinoppimisen ja kilpailun sijaan. Ryhmän jäseniä rohkaistaan esittämään omia näkemyksiään, mutta samalla pidetään huolta siitä, että kuunnellaan myös toisten näkemyksiä. Tärkeää on se, että jokaiselle ryhmäläiselle annetaan tilaa tulla kuulluksi ja mahdollisuus osallistua yhteiseen toimintaan.

Parhaimmillaan yhteistoiminnallinen työskentely luo oppimisen iloa, positiivista sosiaalista kanssakäymistä sekä tukee oppimisprosessia. Koko ryhmä hyötyy yksilöiden erilaisista taidoista ja tiedoista niin, että opiskelun mielekkyys kasvaa ja oppimistulokset paranevat.

Avoin vuorovaikutus

Yhteistoiminnallinen työskentely tarjoaa yksilöille mahdollisuuden harjoitella keskinäistä kommunikointia ja suvaitsevaisuutta. Kielen lisäksi myös muita vuorovaikutustaitoja, esimerkiksi esiintymistä, tulee harjoiteltua.

Ryhmän tuloksellinen toiminta edellyttää monipuolisia sosiaalisia taitoja ja joustavia asenteita. Toiminnassa painotetaan sitä, että jokaisen ryhmän jäsenen tulee kunnioittaa toistensa mielipiteitä ja tukea toisiaan.

ERILAISET OPPIJAT, ERILAISET MENETELMÄT

Taustakulttuurin vaikutus opiskeluun

Monikulttuurisessa ohjauksessa korostuvat ohjattavien uskomukset, asenteet, tiedot ja taidot. Eri kulttuureissa on erilaiset käsitykset hierarkioista niin perheessä kuin yhteiskunnassakin. Tämän mukaisesti myös odotukset hyvästä ohjaustilanteesta saattavat olla erilaiset. Monissa maissa perinteinen frontaaliopetus on vielä se "ainoa oikea". Ohjausta on pyritty mukauttamaan kullekin osallistujalle sopivaksi.

Aito kunnioitus ja arvostus ovat kaiken perusta. Ohjaajan tulee kunnioittaa ohjattavien vakautta ja arvoja, kuitenkin tulee olla myös rohkeutta kyseenalaista käsityksiä, jotka koulutukseen liittyvät. Toiminnassa painotetaan myös sitä, että jokaisen ryhmän jäsenen tulisi kunnioittaa toistensa mielipiteitä ja tukea toisiaan.

Oppimisvaikeudet ja oppimistyylit

Ohjaustyössä nähdään kielen oppimisen esteinä taustakulttuuri ja maahanmuuton, esimerkiksi pakolaisuuden aiheuttamat traumat sekä oppimiskulttuurien erilaisuus.

Kielen oppimista tukevassa työssä koitetaan ottaa huomioon myös erilaiset oppimistyylit ja se, että jokainen oppii omalla tavallaan – jokainen on erilainen oppija ja että oppimis- ja opettamistapoja on useita. Oppimistyyliä pitäisi ottaa tulevaisuudessa vielä enemmän esille. Vaikka kenties yhtä "juuri minulle sopivaa" tyyliä ei ole, mahdollisimman laaja-alainen eri aistien mukaan oppiminen tekee oppimisesta hauskaa ja mielenkiintoista.

Lisäksi tulisi huomioida - mitä ei vielä ole pystytty kylliksi tekemään - että ryhmissä saattaa olla erilaisia aisteihin liittyviä häiriöitä tai hahmottamis-, luki- tai muita esteitä. Jo nyt on tullut selväksi, että monet keski-ikää lähestyvistä perheenäideistä tarvitsisivat lukulasit, vaikka eivät itse koe niitä tarpeelliseksi, koska eivät itsenäisesti lue.

Toiminnassa on pyritty toiminnallisia menetelmiä käyttäen varmistamaan, että eri aisteihin vaikutetaan yhtäaikaisesti opetustilanteissa ja että kaikilla on mahdollisimman hyvä olla niin fyysisesti kuin psyykkisestikin.

Toiminnallisia menetelmiä käytettäessä pääsee heti tekemään ja "osaamaan". Ryhmien jäsenistä useat olivat käyneet - tai parhaillaan kävivät - erilaisissa suomenkielen opetuksissa. Kuitenkin kielen käyttö ja erityisesti sujuva lukeminen ei ollut edistynyt, vaan osallistujista tuntui siltä etteivät he osaa suomea tarpeeksi. Toiminnallisten luovien menetelmien avulla voi kuitenkin "osata heti".

Luovia menetelmiä käytettäessä opitaan kokemuksen ja elämyksen avulla ja vaikutetaan myönteisten tunnekokemusten avulla positiivisesti oppimiseen.

ILMIÖOPPIMINEN SUOMEN KIELTÄ TUKESSA

Ryhmissä on eri ryhmiä yhdistävänä tekijänä ollut yhteinen teema jo yli viiden vuoden ajan, vaikka menetelmät muuten ovat olleet erilaisia riippuen ryhmän jäsenten kiinnostuksesta ja taitotasosta. Teemoina ovat olleet esim. lapsuus, juhlat, nimet ja niiden alkuperä.

Nykyään puhutaan ilmiöoppimisesta ja olemme pohtineet, kuinka ilmiöoppimista voisi parhaiten käyttää suomenkieltä tukevissa harjoitteissa niin että oppiminen mahdollisimman paljon tukisi oppijoiden omaa aktiivisuutta, toisi jo saavutetun sanaston esille ja sitoisi uuden opin jo olemassa olevaan.

Ilmiöoppimista hyödynnettäessä ote on tutkiva. Yhdessä tutkitaan jotain ympäristöön liittyvää ilmiötä. Oppiminen on tällöin aktiivista tiedon rakentamista, ja pyritään tutustumaan todellisiin maailman ilmiöihin mahdollisimman aidoissa asiayhteyksissä. Parhaimmillaan kevätsanastoa tutkitaan keväällä, vaikkapa luontoretellä. Ilmiöoppiminen suomen kielen opetuksessa keskittyy ympäristöön liittyvään ilmiöön ja samalla siihen liittyvään sanastoon.

Koska ilmiöpohjaisuudessa pyritään yhdistämään käytäntö, taidot ja teoria, on kaikilla mukana olevilla mahdollisuus olla "osaajia" jollakin em. osa-alueella. Ilmiöpohjaisella oppimisella pyritään myös siihen, että se lisää opetteluun motivaatiota. Ilmiöoppimisessa hyödynnetään myös yhteisöllisyyttä.

ELÄMYSKOKEMUS, ERI AISTIEN HYÖDYNTÄMINEN JA MUISTON HERÄTTÄMINEN TAI SYNNYTTÄMINEN

Elämyskokemuksia etsittäessä pyrkimyksenä on, että kieli ja kielen sanat, joita ollaan opettelemassa, eivät jäisi "paperin makuisiksi", kirjain- tai äänneyhdistelmiksi, vaan niihin liittyisi elämyskokemus, joka herättäisi muiston ja näin liittyisi aikaisemmin opittuun. Elämyskokemus voi myös synnyttää uuden muiston silloin kun asia, jota käsitellään on uusi, esim. puolukka - puolukan punaisuus - puolukkahillon maisteleminen. Tätä muistoa voi käyttää muisteltaessa marjaretellä, mikäs tämä marja olikaan. Muisti ja muisto on sidottu aivoissamme monessa eri paikassa, muistoon liittyy eri aistien elämyksiä ja niitä elämyksiä opetuksessamme pyritämme herättelemään.

TOIMINNALLISET JA YHTEISÖLLISET MENETELMÄT KÄYTÖSSÄ

Toiminnallisten menetelmien tavoitteena on auttaa pääsemään vuorovaikutukseen silloinkin kun ei vielä pystyisikään ilmaisemaan asioita sanoin. Kun positiivinen vuorovaikutus on syntynyt, lähdetään yhdessä löytämään sanoja, joilla kertoja asioista. Toiminnallisten, osallistavien menetelmien avulla pääsee mukaan heti, vaikka suomenkieli olisikin vielä vähäistä.

Toiminnallisia menetelminä voidaan käyttää kuvien tekemistä, musiikkia, liikettä, elokuvaa, luova kirjoittamista ja tarinankerrontaa.

Yhteisöllinen työskentely parhaimmillaan luo oppimisen iloa, positiivista sosiaalista kanssakäymistä sekä tukee oppimisprosessia. Koko ryhmä hyötyy yksilöiden erilaisista taidoista ja tiedoista niin, että opiskelun mielekkyys kasvaa, oppimisesta tulee hauskaa ja oppimistulokset paranevat.

LUOVUUS TARVITSEE TILAA JA TUKEA

Luovia menetelmiä käytettäessä - ehkä vastoin käsityksiä - toiminta on suunniteltava hyvin huolellisesti. Toiminta vaatii onnistuakseen monta asiaa. Tunnelma on luotava sellaiseksi, että osallistujat ovat keskittyneet tehtävään ja pystyvät jättämään muun syrjään. On kerrottava selvät ohjeet toimintaan ja luotava jokaiselle mahdollisuus osallistua kykyjensä mukaan. Myös ryhmädynamiikka ja -prosessi on huomioitava.

”Hetkiä naisen elämästä”-teemaa käsiteltäessä eräs osallistujista ei halunnut - pahoi-
sta muistoista johtuen - muistella menneitä, mutta hän halusi osallistua muiden mukana
toimintaan. Niinpä hän valitsi videonsa aiheeksi rentoutusvideon teon, jonka kuvituk-
sena tuli kukkia. Ryhmä kävi kuvaamassa kasvitieteellisessä puutarhassa kukkia, kuvis-
ta ja yhteisesti sommitelluista teksteistä koottiin video, teksti käännettiin myös alba-
niaksi.

Luovien menetelmien ohjaajan on oltava jatkuvasti tuntosarvet pystyssä, seurattava
osallistujien toiveita ja muutettava suunniteltua toiveiden mukaisesti. Näin osallistujat
tuntevat oikeasti saavansa olla vaikuttavina toimijoina. Tämä rohkaisee yhä edelleen
ja enemmän osallistumaan.

Menetelmiä voi opetella, mutta myös tilanneherkkyyttä voi oppia. Kun ohjaaja osaa
kuunnella osallistujien ideoita ja ohjaa ryhmän työstämään idean yhteistoiminnallisesti
niin, että lopullinen tuotos tuottaa osallistujille onnistumisen tunteita ja ylpeyttä omista
taidoistaan, on ohjaaja onnistunut tehtävässään.

Suomenkielen lisäksi osallistujat ovat oppineet paljon myös ihmiselämästä.

Kirjaston kokoelmista:

Kasveihin liittyvässä osassa käytettiin kirjallisuutena pdf-kirjaa Emigrant-
tipuutarha (Kalle Hamn & Dzamil Kamanger).